

**ARVOT
MEKIN
ANSAITSEMME**

KANSAKUNTA, DEMOKRATIA JA TASA-ARVO

Tiina Rosenberg

TAMMI

TIINA ROSENBERG

**ARVOT MEKIN
ANSAITSEMME**

*Kansakunta, demokratia
ja tasa-arvo*

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI

HELSINKI

© Tiina Rosenberg ja Kustannusosakeyhtiö Tammi 2014

ISBN 978-951-31-7722-5

Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

Esipuhe: Laulu Suomessa 9

I. JOHDANTO

Toleranssia vastaan	13
Affektionalous	16
Kulttuuriarvot	17
Postmoderni tila	20
Uusliberalistiset arvot	22
New Public Management	25
Sosiaalidemokratian muuttuneet arvot	26
Arkipäivän politiikka	29
Yhteenveto	30

II. KANSAKUNTA JA MONIKULTTUURISET ARVOT

Kansakunta käsitteenä ja käytäntönä	33
”Multikulti ist absolut gescheitert!”	37
Mitta on täysi!	39
Monikulttuurisuus ja oikeus maaperään	44
Miljoona Suomen passia	47
Perussuomalainen kulttuuripolitiikka	49
Monikielisyysarvot	52
Suomalaisen fasismin perinne	57
Monikulttuurisuuden vastaiset arvot	60
Fasistiset arvot	65
Yhteenveto	69

III. DEMOKRATIA

- Demokratia käsitteenä ja käytäntönä 71
- Ei demokratiaa ilman konflikteja 74
- Feminismi demokraattisten arvojen puolesta 77
 - Toinen sukupuoli 78
- Feministien organisoituminen 82
 - Seksikauppa 84
 - Pussy Riot 86
- Anarkismi ja avantgardismi 89
 - Pelastakaa tytöt! 92
 - Sivilisoiva missio 94
 - Hijab-kapina 96
- Homonationalismi 99
 - Pinkwashing 103
 - Yhteenveto 107

IV. TASA - ARVO

- Tasa-arvo käsitteenä ja käytäntönä 109
 - Populistit ja tasa-arvo 112
 - Sekulaarisuuden nimessä 114
 - Orientalismi 116
 - Protestimaskuliinisuus 118
 - Kansanomaisuus 124
 - Vieraat miehet 127
- Musta iho, valkoiset naamiot 131
 - Tintti Afrikassa 133
 - Kakkuskandaali 137
 - Rasismin julmuus 139
- Arkipäiväistä julmuutta vastaan 141
 - Yhteenveto 145

V. SOLIDAARISUUDEN ARVOT

Solidaarisuus käsitteenä ja käytäntönä 147

Multisolidaarisuus 148

Ihmisoikeudet 150

Historia on ankara opettaja 154

Utopia ja optimismi 157

Lopuksi 158

Kiitos! 161

Viitteet 163

Kirjallisuutta 179

Henkilöhakemisto 193

ESIPUHE: LAULU SUOMESSA

Arvot mekin ansaitsemme: kansakunta, demokratia ja tasa-arvo on mielipidekirja eurooppalaisista, pohjoismaisista ja suomalaisista arvoista aikana, jolle on ominaista poliittisen populismin ja uusfasismin nousu. Ne eivät ole uusia ilmiöitä, mutta viime aikoina fasismi on muuttanut taktiikkaa ja kääntänyt vihapuheen rakkau-
den kielelle. Muukalaisvihan sijaan nationalismiin lähtökohdaksi on otettu isänmaanrakkaus.

Isänmaanrakkauteen liittyy useita ongelmia. Isänmaan käsite edustaa patrilineaarista historiankäsitystä isiltä pojille periytyvästä maaperästä, johon liitetään verenperintönä rakkaus. Jos suomalaisuus määritellään "etniseksi" suomalaisuudeksi, suomenkielisyudeksi ja suomalaisiksi sukujuuriksi, suomalaisuuteen on vaikea sisällyttää kaikkia Suomen kansalaisia ja Suomessa eri syistä asuvia ihmisiä, sillä he eivät kaikki sovi tähän määritelmään.

Sen vuoksi on tärkeää suhtautua isänmaanrakkauteen varauksella. Tämä ei tarkoita, etteikö Suomesta voisi pitää tai jopa rakastaa sitä kotimaanaan. Huolestuttavaa nykymaailmassa on se, miten maahanmuuttovastaisuus on levinnyt myös poliittisiin puolueisiin, mediaan ja yhteis-

kuntamme yleiseen puhetapaan. Muukalaisvihän ja rasismin ongelmaa ei kuitenkaan voida ratkaista osoittamalla sormella joitakin yksittäisiä poliittisia toimijoita. Rasismi on rakenteellista syrjintää, ja sellaisen hävittäminen edellyttää poliittisia ja yhteisöllisiä ratkaisuja. Suomalaisuuden käsitteen laajentaminen on nykyisessä monikulttuurisessa yhteiskunnassamme elintärkeää, mutta sen määrittelyä ei pidä jättää populistien ja uusfasistien käsiin.

Olen ollut pitkään poissa Suomesta ja näen itseni tutuna vieraana kotimaassani. Ruotsissa asuvana suomalaisena olen tottunut toisenlaiseen julkiseen keskusteluun. Ruotsissa vaikeista asioista keskustellaan myös valtaviertamediassa ja feministinen, antirasistinen ja edistysellinen seksuaalipoliittinen dialogi on huomattavasti avoimempaa kuin Suomessa. Myös monikulttuurisuuteen on vuosikymmenten saatossa saadun kokemuksen ja lähes puolentoista miljoonan maahanmuuttajan ansiosta opittu suhtautumaan rakentavammin kuin Suomessa, jossa rasismi valitettavasti kukoistaa, vaikka maahanmuuttajia onkin hyvin vähän.

Tämän hetken polttavimpia yhteiskunnallisia puheenaiheita ovat Euroopassa jälleen kerran pinnalle nousut fasismi ja uutta kukoistustaan elävä populismi, joihin eivät mitkään faktat tunnu purevan. Elämme keskellä nostalgista unelmaa kansallisista arvoista, jotka eivät edusta sen paremmin menneisyyttämme, tätä päivää kuin tulevaisuuttammekaan. Kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia, mutta tämä käsitys on räikeässä ristiriidassa Euroopan tämänhetkisen poliittisen todellisuuden kanssa, jossa esitetään kysymyksiä tyyliin: Kenestä pitäisi päästä eroon? Kenet tulisi heittää ulos? Kenen vaatteet on kiellettävä?

Kuka tänne voi tulla, ja kenen uskontoa suojaa perustuslaissa säädetty uskonnonvapaus? Kuka saa työpaikan? Eurooppa on matkalla kohti poliittista pimeyttä sellaisella vauhdilla, joka tuntui mahdottomalta uuden vuosituhannen alussa. Se on pelottavaa.

Käsillä oleva kirja *Arvot mekin ansaitsemme* on "Laulu Suomessa" vuonna 2014. Siinä voi tunnistaa paitsi tuon tutun kansanlaulun sanat "Arvon mekin ansaitsemme Suomen maassa suuressa" myös Kansalaiset/Medborgare-ryhmän tekemän monikulttuurisen version Kari Tapion hitistä "Olen suomalainen". Kari Tapion laulu on käänös italialaisen Toto Cutugno'n alkuperäisestä iskelmästä "L'italiano", jolla ei ollut mitään tekemistä suomalaisuuden kanssa. Mutta se ei ole vuosien varrella menoa haitannut. Populaarimusiikin käänöskappaleet ovat olleet meillä tuiki tavallisia, ja ajan saatossa niistä on tullut osa kansallista perintöämme.

Toivon, että tulevaisuudessa, vuosien mittaan ja yhdessä eläen yhä useammat ihmisetkin voivat tuntea itsensä tervetulleiksi Suomeen riippumatta siitä, missä he ovat syntyneet. Suomi ei ole *minun* kotimaani vaan *meidän* kotimaamme.

I. JOHDANTO

Toleranssia vastaan

Tämän kirjan tarkoitus on nostaa esille arvoihin liittyviä huolestuttavia kehityskulkuja suomalaisessa, pohjoismaisessa ja eurooppalaisessa yhteiskunnassa. Kirjan taustalla on monivuotinen kiinnostukseni pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa tapahtuneeseen siirtymiseen sosiaalidemokraattispainotteisesta yhteiskunnasta uusliberalistiseen talousjärjestelmään ja sen mukanaan tuomaan kansallismieliseen arvokonservatismiin. Näiden kahden yhteiskuntamallin, sosiaalidemokratian ja uusliberalismin, välinen ero on siinä, kuinka yksilönvapaus ja ihmisten väliset suhteet muodostuvat ja kuinka ne ymmärretään. Hahmottuvatko ne pelkästään markkinatalouden ja kaupallisuuden vai myös yhteisöllisyyden ja tasa-arvon kautta?¹

Eurooppa on aina ollut monikulttuurinen, mutta viime vuosikymmeninä on käynyt selväksi, että eurooppalaiset yhteiskunnat eivät osaa käsitellä yhä räikeämmäksi ja näkyvämmäksi yltynyttä rasismia. Rasismilla on läheinen yhteys arvokonservatismiin, poliittiseen populismiin

ja uusfasismiin, ja sen taustalla vaikuttaa uusvanha kulttuuribiologismi, ajatus geneettisesti periytyvästä vastenmielisestä kulttuurista, joka ruumiillistuu maahanmuuttajissa, nykyään ennen kaikkea muslimeissa. "Vieras" kulttuuri on kulttuuribiologismin mukaan periytyvää, mitä populistit pitävät hälyttävänä, sillä heidän mukaansa Eurooppaan saapuneet muukalaiset eivät verenperintönsä takia voi sopeutua niihin maihin, joihin he ovat erisyistä muuttaneet.²

Kulttuuribiologismi on fasistinen perinne. Natsien käyttämä ilmaus "Blut und Boden" viittaa ideologiaan, jonka mukaan ihmiset ovat verenperintönsä (*Blut*) kautta kiinnittyneet tiettyyn maaperään (*Boden*). Kulttuuribiologismin mukaan vieraista kulttuureista tulevat ihmiset ovat muuttumattomia ja kiinni siinä mystisessä kulttuurissa, jonka kasvatteja he ovat ja joka seuraa heitä sukupolvesta toiseen. Maahanmuuton vastustajat puhuvat "demografisesta pommista" viitatessaan vähemmistöjen hälyttävään lisääntymiseen ja siihen liittyviin kansakuntaa uhkaaviin riskeihin.

Demokratia ja ihmisoikeudet eivät ole abstrakteja käsitteitä, vaan poliittisen toiminnan konkreettisia edellytyksiä. Demokratia menettää voimansa, jos sitä käytetään ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa vastaan. Tilanne on ranskalaisen vasemmistofilosofi Alain Badioun mukaan ongelmallinen sen vuoksi, että demokratia on länsimaiden itse itselleen myöntämä "embleemi", kunniamerkki. Demokraatti pitää ainoastaan toisesta demokraatista, mutta silloin kun on kysymys länsimaiden ulkopuolelta tulevista ihmisistä, ei niinkään keskustella demokratiasta, humanismista tai ihmisoikeuksista. Silloin puhutaan lähinnä

henkilöllisyystodistuksista, valtionrajoista, pakolaisleireistä ja poliisiratsioista. Badiou toteaa, että tässä ajattelumallissa maailma jaetaan ”hyvään” demokraattiseen maailmaan ja ”huonoon” epädemokraattiseen maailmaan.³

Tämän kirjan keskeinen ajatus on, että demokraattiset ja demokratian vastaiset hankkeet toimivat rinnakkain ja vaikuttavat toisiinsa monin tavoin. Kansallismielisten arvokonservatiivisten ajatusten pohjalle voidaan rakentaa yhteiskunnallisia käytäntöjä, mutta me voimme ajatella ja toimia myös päinvastoin. Demokraattiset teot ja käytännössä toteutettu tasa-arvo luovat uusia ja oikeudenmukaisempia yhteiskunnallisia toimintatapoja.⁴

Vähemmistöt ja niitä vastaavat enemmistöt eivät ole olemassa itsestään, vaan ne ovat sosiaalisesti ja historiallisesti tuotettuja. Sosiaaliset rajanvedot luovat vähemmistöjä eikä päinvastoin. Fasistisesti suuntautuneet valtaväestön edustajat kautta Euroopan leimaavat vähemmistöt geneettisesti määritellyiksi ryhmiksi, joista voi tehdä erilaisia lainsäädännöllisiä ehdotuksia ja joiden elämää voi parhaassa tapauksessa suvaita. Välttämisen vuoksi kirjassani toleranssi-käsitteen käyttöä. Olen samaa mieltä valtiotieteilijä Wendy Brownin kanssa siitä, että toleranssin käsitteen perustana on siedettyjä ihmisiä kohtaan tunnettu vastenmielisyys.⁵ Toleranssin käsitteeseen sisältyy ajatus vallasta osoittaa tai olla osoittamatta suvaitsevaisuutta jotakuta yksilöä tai yhteisöä kohtaan. Kulttuuribiologian mukaan vastenmielisiä ihmisiä ja yhteisöjä on mahdotonta muuttaa enemmistön kaltaisiksi. Tämän vuoksi sen kannattajat uskovat, että vähemmistöjen lisääntyminen ja aktiivinen yhteiskunnallinen läsnäolo on kansakunnalle uhka.⁶

Kulttuurintutkimus ja niin kutsuttu kriittinen teoria ovat vuosikymmeniä painottaneet, että kulttuuri on jatkuvassa muutostilassa. Kulttuurin rajat eivät ole pysyviä, eikä kansallista kulttuuria voi milloinkaan määrittellä tarkasti. Kulttuuri on aina tuotettua aivan niin kuin politiikka ja historiankirjoituskin. Kulttuuri on ihmisten itsensä luomaa, ja sen vuoksi sitä tulee analysoida nimenomaan ideologisena eikä biologisena ilmiönä. Yhteiskunnallisia epäkohtia ei voi perustella biologialla tai geneeillä eikä määrittellä niiden käsittein.

Affektitalous

Feministiteoreetikko Sara Ahmed käsittelee teoksissaan oman aikamme eri yhteiskuntaryhmiä erottavia rajalinjoja ja niihin liittyviä voimakkaita tunteita. Hän kutsuu ilmiötä affektitaloudeksi (*affect economy*). Affektitaloudessa ei ole ensi sijassa kysymys henkilökohtaisesta kokemuksesta, joka kattaa kaikki rakkauden ja vihan väliset tunnevariaatiot. Affektio ylittää yksilölliset tunteet. Tie ihmisten sydämiin kulkee tunteiden kautta, ja poliittiset päätökset tehdään ennen kaikkea tunteiden perusteella. Toimitaan sen mukaan, mikä ”tuntuu” oikealta ratkaisulta.

Epäluuloisuus tunteita kohtaan ei ole sinänsä uusi ajatus, vaan klassinen kriittinen lähtökohta kulttuurintutkimuksessa. Ahmed yhdistää ideologiakritiikissään feministisen, jälkikolonialistisen ja queerkritiikin. Hän on nykyteoreetikko, jota kiinnostaa se, kuinka sosiaalisesti määritellyt rajapinnat kohtaavat, muuttuvat ja kehitty-

vät erilaisten kohtaamisten, tunteiden ja kehojen kautta.⁷

Kun tarkastellaan kansainvälistä liikkuvuutta, affektionalous luo käsitteellisen mallin, jonka mukaan tietyt ihmiset voivat vapaasti siirtyä paikasta ja maasta toiseen, kun taas toiset eivät voi tehdä niin. Rajoja ei ylitetä miten vain ja missä vain. Kuten Ahmed kirjoittaa, kaikkia turisteja, siirtolaisia tai ulkomaalaisia ei määritellä vieraiksi tai muukalaisiksi. Monet heistä ovat enemmän "kotona" kuin toiset, eikä heille tehdä kysymyksiä heidän vanhempinsa kotimaista. "Oikea" passi ei auta tilanteessa, jossa ihonväri tai nimi on "väärä". Rajojen ylittäminen ei ole kaikille mahdollista, eivätkä kaikki tunne olevansa kotona kaikkialla.⁸

Kulttuuriarvot

On mahdotonta yliarvioida syyskuun 11. päivän iskujen merkitystä maailmanpolitiikalle. Iskuista käynnistynyt terrorismin vastainen sota synnytti uuden ja ankaramman poliittisen ilmapiirin. Islaminuskoiset maat eivät enää olleet monisävyisiä kulttuureja vaan akuutti uhka länsimaille. Iskujen jälkeinen epäluuloisuus on levinnyt huomattavasti laajemmalle kuin vain populistisiin ja uusfasistisiin puolueisiin ja yhteisöihin. Muukalaisista ja maahanmuuttajista on tehty keskeinen yhteiskunnallinen ongelma.

Tutkijat, jotka ovat analysoineet syyskuun 11. päivän iskujen jälkeistä aikaa, ovat yhtä mieltä siitä, että tuoloin muuttui sekä politiikka että teoria. Uusliberalistinen talouskeskeisyys, sota terrorismia vastaan, ilmaston-

muutos, lisääntyvä globaali epätasa-arvoisuus, köyhyys ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puute ovat nosta-
neet pinnalle monia kipeitä kysymyksiä. Postpoliittinen
”kolmas tie”, jonka mielletään olevan politiikan perinteisen vasemmisto–oikeisto-jaon ulkopuolella, houkuttelee politiikkaan mukaan monia puolueita, populistiset ja uusfasistiset mukaan lukien. Valtiotieteilijä Chantal Mouffe korostaa, että näkyvien konfliktien välttäminen ja tungos poliittiseen keskustaan ovat edesauttaneet populistin kasvua Euroopassa.⁹

Eräs 1990-luvun vaikutusvaltaisimmista kirjoista oli konservatiivisen valtiotieteilijän Samuel P. Huntingtonin teos *Clash of Civilizations* (1996, suom. 2003 nimellä *Kulttuurien kamppailu ja uusi maailmanjärjestys*), jonka mukaan kylmän sodan ideologinen taistelu oli nyt päättynyt.¹⁰ Tulevaisuuden ristiriidat olisivat eri sivilisaatioiden välistä kulttuurikamppailua. Huntington painotti erityisesti suhdetta muslimien ja ei-muslimien välillä. Tähän ajatusmalliin kuuluu olemuksellistava luokittelu, jonka mukaan jotkut ihmiset ovat enemmän kiinni kulttuuris-
saan kuin toiset. Puhuessaan maailman muslimeista hän tarkoitti kaikkia, jotka olivat syntyneet islaminuskoisissa maissa. Huntington halusi esitellä uuden historiankäsitteksen, jonka mukaan islaminusko on aina uhannut länsimaita ja länsimainen historia on täynnä kuvauksia verisistä yhteenotoista muslimien kanssa. Huntingtonin historiografisena lähtökohtana olivat ajatukset länsimaiden ”ikuisesta taistelusta” islaminuskoa vastaan ja ”Eurabiasta”, jolla viitataan muslimien väitettyyn tarkoitukseen valloittaa Eurooppa maahanmuuton avulla.¹¹

Huhtikuussa 2007 Kööpenhaminassa kokoontui joukko aktivisteja keskustelemaan Euroopan lisääntyvästä muslimiväestöstä ja heitä tukevasta vasemmistosta. Aktivistit olivat pääasiassa bloggaajia ja heidän lukijoitaan. Tunnetuin heistä, pohjoisamerikkalainen Edward S. May, joka kirjoittaa Gates of Vienna -nimiseen blogiin pseudonyymillä Baron Bodissey, oli yksi Kööpenhaminan tapaamisen aloitteentekijöistä. Kokouksessa todettiin, että Euroopan suurin uhka on pahansuopa sekoitus sosialismia, monikulttuurisuutta ja väkivaltaista islaminuskoa.¹²

Gates of Vienna -blogi mainitaan toistasataa kertaa norjalaisen joukkomurhaajan Anders Behring Breivikin yli 1 500 -sivuisessa manifestissa, ja myös perussuomalaisen kansanedustaja-europarlamentaarikolla Jussi Halla-aholla on yhteys tähän blogiin. Nämä niin kutsutut vastajihad-aktivistit toimivat pääasiassa verkossa, eivätkä he ole organisoituneet perinteiseen tapaan. Vastajihad kokoaa ihmisiä, joita huolettavat samat asiat kuin Huntingtonia: Eurabia ja Euroopan "islamisoituminen".

Myös vastajihadismi on syyskuun 11. päivän iskujen perintöä. Se vaikuttaa sekä Pohjois-Amerikassa että Euroopassa, mutta siinä on havaittavissa mannertenvälisiä eroja. Terrori-iskut ja Irakin sekä Afganistanin sodat saivat pohjoisamerikkalaiset ajattelemaan, että muslimit ovat yhteisöjä "jossain muualla" kuin Pohjois-Amerikassa. Sota terrorismia vastaan käydään uskonservatiivien mukaan "muualla", jotta sitä ei tarvitse käydä "täällä", siis Pohjois-Amerikassa. Euroopassa tilanne on toinen, sillä Euroopan muslimiväestö on suurempi kuin Pohjois-Amerikan. Muslimit on täällä leimattu potentiaalisiksi terroristeiksi ja turvallisuusriskeiksi. Lisäksi on ole-

massa kulttuurinen näkökulma, jonka mukaan islaminusko on eurooppalaisten arvojen vastainen. Euroopassa riskikuvio on ennen kaikkea sisäinen, ”täällä” eikä ”siellä”. Tiivistetysti sanottuna pohjoisamerikkalainen islaminvastainen politiikka on kiinnitetty terrorismin vastaisiin toimenpiteisiin, kun taas Euroopassa se paikantuu maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen.¹³

Vastajihadistit sanovat puolustavansa eurooppalaisia arvoja, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltion periaatteita. Heidän mukaansa muslimit eivät kunnioita naisia eivätkä homoseksuaaleja. Näissä tilanteissa vastajihadisteilla on liberaali arvomaailma, mutta suurin osa bloggaajista on kuitenkin konservatiiveja, joilla on hyvin perinteinen oikeistopoliittinen arvomaailma. Jotkut ovat ateisteja, ja joukosta löytyy myös julkihomvoja kuten Bruce Bawer. Yhteistä heille on antifeminismi ja perinteisen ydinperheen puolustaminen. Vastajihadismin mukaan eurooppalaisten valkoihoisten naisten tulisi synnyttää enemmän lapsia, sillä muuten Eurooppa täyttyy maahanmuuttajien jälkeläisistä. Sukupuolinäkökulmasta on mielenkiintoista myös todeta, että vastajihadistit kannattavat Euroopan maskulinisointia, sillä nykyinen Eurooppa on heidän mukaansa ”feminiinistynyt” ja muuttunut aivan liian pehmeäksi. Heidän mielestään olisi toteutettava huomattavasti kovempaa linjaa kuin nyt.¹⁴

Postmoderni tila

Euroopan poliittinen ja ideologinen muutosprosessi oli alkanut jo ennen syyskuun 11. päivän iskuja. Post-

modernismin kukoistusta muistellessa tulee ennen muuta mieleen Jean-François Lyotardin vaikutusvaltainen teos *La condition postmoderne: rapport sur le savoir* vuodelta 1979 (suom. *Tieto postmodernissa yhteiskunnassa*, 1985), jossa hän määritteli postmodernin tilan suurten kertomuksien kuolemaksi korostamalla, että uskonnolliset, metafysiset ja ideologiset systeemit – kuten kristinusko, hegeliläisyys, marxismi ja freudilaisuus, strukturalismista puhumattakaan – eivät enää olisi päteviä maailmanselityksiä. G. W. F. Hegelin, Karl Marxin, Sigmund Freudin ja Martin Heideggerin kaltaiset ajattelijat olivat pitkään dominoineet ranskalaista älyllistä keskustelua. Lyotard haastoi heitä uudenslaisella pakanuudella, joka ruumiillistui sekulaarisuudessa.¹⁵ Hän ei vielä tuolloin tiennyt, kuinka ajankohtainen ilmiö uskonto tulisi olemaan muutaman vuosikymmenen kuluttua, muista ideologioista puhumattakaan.

Lyotardin analyysissä suuret kertomukset korvattiin fragmentaarisilla, subjektiivisilla ja väliaikaisilla ”totuuksilla”. Suuret kertomukset koostuivat muun muassa valitusajan ja modernien tieteiden luomista ajatusmalleista, jotka Lyotardin mukaan olivat nyt romahtaneet. Modernismin unelma lineaarisesta etenemisestä kohti tulevaisuutta korvattiin postmodernilla tilalla, johon kuului monia yksilöllisiä lähestymistapoja ja jota eivät enää yhdistäneet metanarratiivit osina suurta yhteistä kertomusta. Lyotard paikansi teoreettisen agendansa keskiöön konfliktin, erimielisyyden, joka ei etsinyt yksimielisyyttä.

Postmodernismi löi läpi nimenomaan uutena ja radikaalina pluralismina. Lyotardin oma tie marxismista jäl-

kimarxismiin muistuttaa monen muun ranskalaisen ja länsieurooppalaisen intellektuellin muutosta käännyt-
täessä seitsemänkymmentäluvulta uudelle vuosikym-
menelle, jolloin länsimaiden ideologinen perusta muut-
tui. Suuret kertomukset, joiden relevanssi oli Lyotardin
mukaan kadonnut – hän painotti ennen kaikkea marxi-
laisuuden katoamista – näyttävät nyt historian valossa
jälkimarxilaiselta ajattelulta, jossa aateperinne elää hie-
man toisenlaisena kuin miksi se toisen maailmansodan
jälkeisessä Länsi-Euroopassa oli mielletty.

Uusliberalistiset arvot

Tarkoituksellista tai ei, Lyotardin ajatukset sopivat yllät-
tävän hyvin uusliberalismin läpimurtoon Euroopassa.
Uusliberalistinen politiikka, joka on vallannut alaa käy-
tännöllisesti katsoen kaikissa vakiintuneissa puolueissa
ja nostanut esiin populistisia ja uusfasistisia puolueita,
on synnyttänyt myös uusia sosiaalisia liikkeitä ja vas-
tarintaa uusliberalismia vastaan. Nämä aktivistiryhmät
ja sosiaaliset liikkeet toimivat feminismin, seksuaalipoli-
tiikan, antirasismien, ihmisoikeuksien ja ympäristöpoli-
tiikan alueilla. Myös kasvaneet luokkaerot ovat osaltaan
nostaneet uusvanhan luokkataistelun uudestaan poliitti-
selle ja teoreettiselle agendalle. Mikään näistä liikkeistä
ei ole kuitenkaan onnistunut saamaan itselleen riittävästi
poliittista valtaa. Sen vuoksi niiden suurin haaste on löy-
tää toisensa ja luoda poliittisia koalitioita, joiden kautta
niillä olisi suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa yhteis-
kuntaan ja historian kulkuun.

Ajankohtainen yhteiskunnallinen puheenvuoro ja keskustelun herättäjä

Tiina Rosenberg analysoi teoksessaan huolestuttavia, arvoihin liittyviä tendenssejä suomalaisessa, pohjoismaisessa ja eurooppalaisessa yhteiskunnassa. Eurooppa on aina ollut monimutkainen ja monikulttuurinen osa maailmaa, mutta viime vuosikymmeninä on käynyt selväksi, etteivät eurooppalaiset yhteiskunnat osaa käsitellä yhä räikeämpää ja näkyvämpää rasismia, johon liittyvät olennaisesti kansallismielinen arvokonservatismi, poliittinen populismi ja uusfasismi.

Rosenberg muistuttaa, että demokratia ja ihmisoikeudet eivät ole abstrakteja käsitteitä, vaan konkreettisia edellytyksiä poliittiseen toimintaan. Demokratia menettää voimansa kansanvaltana, jos sitä käytetään ihmis-oikeuksia ja tasa-arvoa vastaan.

Päällys: Markko Taina

Päälllyksen valokuva: Ekely / Getty Images

99.1 • www.tammi.fi • ISBN 978-951-31-7722-5

